

Pojtina plačaaa v gotovini

ŽIVLJENJE

N
S
V
E
T
I

1 g L 9 U B L 9 A N A 3 2

Štev. 24*

12. junija 1932.

Knjiga 11.

ŽIVLJENJE IN SVET — ilustrovana tedenska revija

Izhaja ob nedeljah in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.— polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—. Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. FRANCIJA, mesečno 4 franke. ČESKOSLOVŠKA, mesečno 6 kron. AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. Amerika in ostalo inozemstvo letno 1% dolarja. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knaflejeva ul. 5. — ROKOPISI SE NACELNO NE VRACAJO.

Urednik: Ivan Podržaj. — Izdaja za konsorcij: Adolf Ribnikar. Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. Vsi v Ljubljani.

VSEBINA št. 24: Uganka afriške razpoke. — Umetni gama žarki. — Veliki možje in njihove sestre. — Gramofonske plošče iz aluminija. — Zuidersko jezero ločeno od morja. — H. M.: Jadralni let. — Današnja francoska poezija. — Japonska v sliki in besedi (nadaljevanje). — Slike iz življenja in sveta. — Iv. Podržaj: Bedakova osveta (nadaljevanje). — Kajenje je užitek. — Strah pred navidezno smrtjo. — Potovanje v Siam. — Dr. Oskar Reya: V belem pecku Piz Paliia. — Človek in dom. — Demantna polja Južne Afrike. — Znamke pripovedujejo. — šah. — O smislu mode. — Humor.

O smislu mode

Navidezno tako preprosto vprašanje, zakaj se človek prav za prav oblači, je v resnici zelo težko vprašanje. Kajti natančnejša preiskava je pokazala, da vpliva tu cela vrsta razlogov čisto praktične ali tudi psihološke narave, vendar v čudni medsebojni zapletenosti.

Med drugim je nastala trditev, da je človeku dal obleko čut sramežljivosti. Poznamo pa ljudstva, pri katerih se gibljejo ljudje brez najmanjšega figovega peresca, a vendar s samo ob sebi umevno naravnostjo. Moralni pomisleki zoper goloto so se zbudili brzkone šele tedaj, ko je bila nošnja obleke že daven običaj. Bolj verjetna je domneva, da je obleka rabila najprvo kot zaščita zoper vremenske neugodnosti, čeprav tudi ta domneva ne velja brez ugovorov. Indijanci v Ognjeni deželi nosijo le lahka oblačila, pa jih ostri viharji tamošnjih krajev po vsej priliki prav nič ne motijo. In spet poročajo potovalci, da so naleteli pod zgornim ravniskim soncem na zamorske rodove, ki so tem bolj ponosni, čim več kosov obleke imajo na sebi. Če so odločali samo klimatski oziri pri nastanku obleke, zakaj se ni človeštvu v teku stoletij posrečilo ustvariti enotnega tipa obleke, ki bi ne potreboval nadaljnjih izboljšanj? V resnici pa se oblačila neprestano spreminjajo in tu odloča najbolj tista muhasta tiranka, ki jo imenujemo moda.

Modi so dali glavno besedo čisto drugi razlogi nego potreba po zanesljivem zaščitnem pripomočku zoper vremenske neprilike. Kaj vodi največji del ženskega sveta k temu, da se brezpogojno vdaja diktaturi, ki odloča, čisto samovoljno q

tem, dali naj nosi krožnike, zvonce, čelade, piskre, ptičja gnezda ali cvetlične košare na glavi ali široka, ozka, kratka, dolga, gladka ali nagubana krila? Ali je samo naivno veselje do lišpanja, hrepenenje po lepoti ali želja, da se izrazi pripadnost k določenemu razredu? Ali je nekritično posnemanje kakšne eksponirane osebnosti družabnega življenja, kakšne milijonarške Sene ali filmske zvezde? Ali je brezsmiselno priznavanje izdelkov oblačilne industrije? S takšnimi estetskimi in sociološkimi pretehtavanji so skušali rešiti to uganko in dejansko so vplivali brzkone vsi ti momenti. Najtehtnejšega razloga pa s tem še niso obsegli.

Da zveni v spremenljivosti mode tema »žensko telo« v neštevilnih različicah, odvisi od skrivnostnih vezi, ki jih narava pleče med spoloma. Ženska hoče biti v moških očeh vedno mična, da bi si je moški pozelel in jo ljubil ter bi se izpolnil njen namen biti mati. Tudi moda je na koncu zvižaja narave, ki hoče zagotoviti na vse načine obstoj in razmnoževanje vrste. Ta volja se izraza tudi v oblikah ženske obleke različnih zgodovinskih dob. Kar je gotika sramežljivo zakrivala z nagubanimi oblačili, je renesansa drzno podčrtavala in kar je neudobna španska noša ob koncu 17. stoletja asketično skrivala, je rokoko pikantno razgaljal. Med temi nasprotji niha modni okus, toda vedno usmerjen na interese moškega.

Pri tem ne smemo zamolčati, da se tudi moški vdaja modnim zakonom. Toda to je

(Nadaljevanje na predzadnji s tr anIX,

ZFVDENJE IN SVET

ŠTEV. 24.

LJUBLJANA, 12. JUNIJA 1932.

KNJIGA 1L

H. SMREKAR: Potepuh

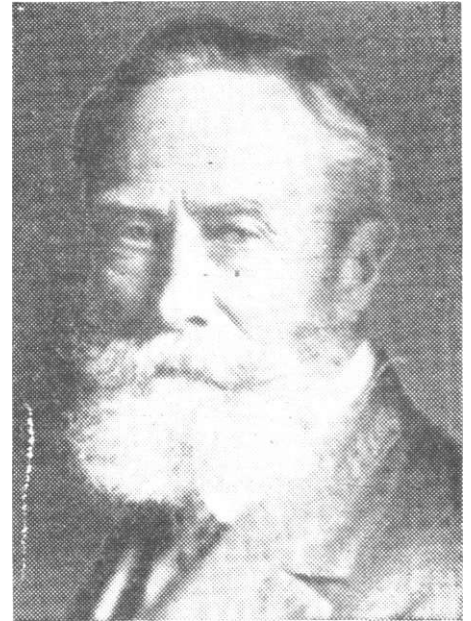
Uganka afriške razpoke

z bodoče vaemirske ladje pogledana ta se videla afriška celina kot enakomerna, nekoliko ukrivljena plošča, le na vzhodu bi se opazila velika zaseka od eeveia proti jugu. Ta razpoka pa ni omejena samo na Afriko, marveč se zateja že v Mrtvem morju in se končuje Kekje v Irtdskem oceanu. Vidi se, kakor #a celina ni mogla vzdržati nekega notranjega pritiska in se je razpočila. To razpoko imenujejo geologi »afriški sistem jarkov«, njega dolžina znaša ca. 6500 kan.

Zanimivo je, da so ti jarki obdani od Btmih skalnatih sten. Največji vdor vsega sistema je Rdeče morje, drugo pa so zdaj večinoma gorska jezera brez odtokov, katerih dno leži včasih globoko pod morsko gladino.

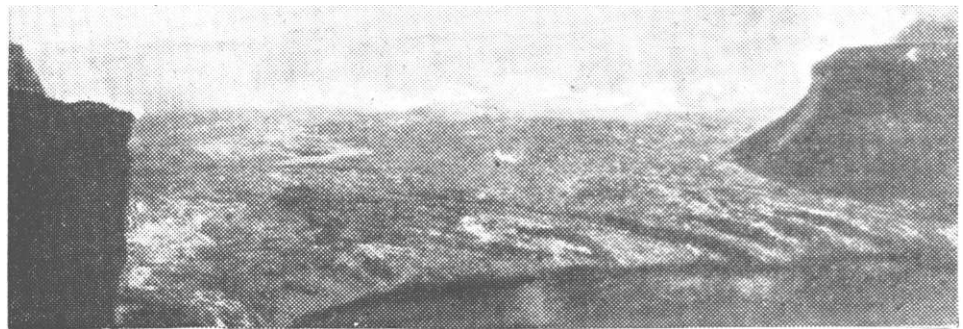
Znanost že dolgo razglablja, kako neki so te razpoke nastale. Znameniti avstrijski geolog Eduard Siiss je prvi sodil, da so nastale razpoke zaradi sil v smeri ravnika, ki jih zemeljska skorja ni mogla prenesti. Njegovi pristaši pa so zagovarjali tudi teorijo, da je počila celina zaradi tega, ker se je potopil kontinent Godvana, ki je nekoč, v pradavnih časih spajal Afriko z Indijo, pa se je potem potopil v valovih današnjega Indskega oceana.

Siissovc učenc, glasgowski profesor Gregory je 1893 organiziral ekspedicijo, ki naj bi proučila teorijo njegovega učitelja. Takrat je bil zelo tvegan po-

Geolog DR. BALLEY WITTJS

dvig, ker so morali raziskovalci potovati po terenu, kjer so se venomer bili boji med posameznimi afriškimi plemeni. Gregory pa je s svojo odpravo srečno prodril in se prepričal, da so razpoke res nastale zaradi delovanja gorotvornih sil kakor je trdil Siiss. V tej teoriji je našel tudi tragično preminuli učenjak dr. Alfred Wegener dokaz, da je pravilen

Pogled na del aktivnega ognjenika Njamlagira. V ospredju globoko mrzlo jezero

Ognjenik Nina Ngongo (Kongova mati) visok 3000 m, aktiven vulkan na severu jezera Kivu njegov nauk o premikanju kontinentov.)*

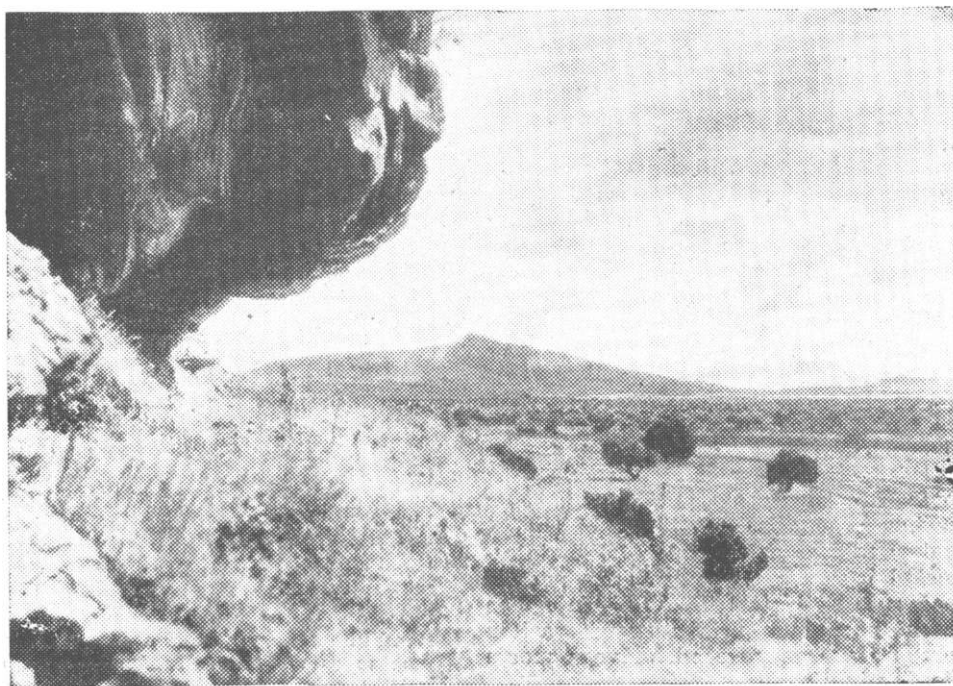
*) Glej »Nastanek zemeljskih, celin«, žis» knjiga 6, str. 562.

Po njegovem mnenju so tiste razpoke posledica začetnega stadija oddaljevanja velikega dela afriške celine proti zapadu. Vzhodno od razpok bi zaostala vrsta otokov, kakor je nekoč že zaostal otok Madagaskar.

Znanost pa se s temi dokazi ni zadovoljila. Pokazala so se namreč nekatera protislovja zlasti, da zemeljske skorje ob razpokah ne trga narazen, marveč da jo ponekod celo stiska, tako da se plasti prekladajo druga preko druge in da so morda prav zaradi tega vmes nastali jarki

Vprašanje ali tektonske sile zemeljsko skorjo stiskajo ali pa vlečejo narazen pa je postalo s tem kardinalno vprašanje geologije. V polemiko učenjakov je zato posegel tudi Carnegiejev inštitut in poslal v Afriko geologa dr. Williisa, ki je po skrbnem proučevanju izrekel mnenje, da sistem afriških jarkov ni nastal iz enotnega vzroka, marveč da so nastale nekatere razpoke zaradi natega, druge pa zaradi pritiska.

Izmed sil, ki preoblikujejo zemeljsko obličje, pa je nenehoma na delu zemeljska privlačnost, ki pa ima uspeh le takrat, če zemeljski temelji odnehajo. 11 pa so tako trdni, da se zemeljska skorja le redkokdaj vdre. Nasprotno se celo

Kotlina jezera Naivaša. Levo gmota lave, ki jo je izpodjedla voda bivšega jezera. V ozadju, ognjenik Longoewt

paža, da se zemeljska skorja pogosteje viga in baš afriška planota je primer take velike valovite vzpenine, ki je nastala proti delovanju zemeljske privlačnosti. Vzrok tega pojava je po najnovejših dognanjih zemeljska toplota.

Toplota se prav neenakomerno preaja po posameznih delih zemeljske skorje. Na nekaterih mestih se tako koncentrira, da stali kamenine in povzročijo izbruhe ognjenikov. Tudi v Afriki so taka mesta baš ob razpokah. Prejden se pa kamenine stale, se pa močno ogreje tudi okolišna zemeljska greda, da skoraj si ni moči zamisliti, da bi ostalo tako ugretje brez večjih posledic.

Kamenine se zaradi vročine raztegnejo kakor vsa telesa, učinek raztezanja pa je razmeroma neznan. Toda zaradi temperature se lahko spremeni tudi kristalinična sestava zlasti nižjih zemeljskih plasti. Dostikrat pa se zaradi tega spremeni tudi kemična sestava kamenin, zlasti ker učinkujejo nanje plini in tekočine, ki se tvorijo v zemeljski skorji. Pri teh spremembah pa se pojavijo molekularne sile, ki so vobče najmočnejše v naravi. Saj je znano, da pritlikav pesen klin, če se napije vode, razžene granitno skalo, in da kakor mrenica tena plast olja umiri razburkano morje.

Molekularne sile lahko privzdignejo tisoče metrov debele plasti kamenin nad nebo. Preobražajoči se kristali lahko v rodno kilometre debelo zemeljsko skorjo in nagrmadijo kamenine v tisoče metrov visoka gorovja. Milijardne mere in večje so zanje igrača.

Po mnenju dr. Willisja so bile prav te sile, ki so dvignile afriško visoko planoto od morske gladine na višino več tisoč metrov. In molekularne sile tudi zdaj dvigajo svet okrog velike afriške razpoke, le da učinkujejo na vulkaničnem terenu ob Keniji in Tanganjiki drugače kakor n. pr. ob Albertovem jezeru, kjer ni ognjenikov. Tamkaj se je zemeljska skorja vzpahnila in je počila, da pa so plasti zastajale in se potisnile druga preko druge.

Učenjaki so se torej po nepotrebnem prerekali, ker je nastal sistem afriških razpokov prav tako zaradi sil, ki trgajo, kakor tudi zaradi tistih, ki stiskajo zemeljsko skorjo. Nesoglasje je nastalo zaradi zato, ker pred dr. Willisom noben učenjak ni imel pravih zamisli, da so nastale

Člana plemena Suk ob abesinski meji

nikakih večjih zaprek. Dr. Willis je prepotoval vso progo od Kaira do Kapskega mesta v avtomobilu. Gorâ, kakor pri nas, v tem delu Afrike ne poznajo. Samo obronki posameznih planot se dokaj strmo spuščajo v nižino in samo ti se včasih vidijo kakor gore. Gozdov, ki bi zapirali pot, ni, ker so jih že pred tisoči let uničili požari. Le neizmerne stepe in džungle dajejo nekaj življenja tema enoličnemu svetu.

Ж r J

Umetni gama žarki

Ustanovitelj moderne röntgenske tehnike ameriški znanstvenik Coolidge, je konstruiral röntgensko cev, ki deluje z električno napetostjo 700.000 voltov. To pomeni silen napredek, zakaj doslej so lahko delovale röntgenske cevi največ z 200.000 volti. Sorazmerno z zvišano napetostjo je večja tudi energija žarkov nove Coolidgeove cevi, ki se že zelo približujejo gama žarkom, nastajajočim pri radioaktivnih procesih. Ker se röntgenski in gama žarki radia razlikujejo le po energijski vsebnosti, kar prihaja do izraza v valovni dolžini, lahko

Veliki možje in njihove sestre

V zgodovini velikih mož poznamo mnoge primere, da jih je vezalo tesno prijateljstvo z lastnimi sestrami in da so sestre v njihovem življenju igrale veliko vlogo.

Nagnjenost, ki jo je čutila Kornelija Goethe za svojega brata, je prevladovala vse njeno življenje. Videla je v njem svojo nepopolno čud, izpopolnjeno do viška, živela je popolnoma v njegovem sijaju, in sicer tako, da je bila

vse svoje življenje hotel napisati roman, v katerem bi bila ona osrednja junakinja, toda hrup življenja mu je to preprečil, kakor mnogo drugih načrtov.

Slične so bile vezi, ki so vezale Mendelssohna in njegovo sestro Fanny, ki je bila nekoliko let starejša od njega. Sama je bila upoštevanja vredna glasbenica. Igrala je klaviir kot prava vrtuozinja — njen brat jo je primerjal z največjimi pianisti svojega časa — in je

MOZART s svojo sestro Nannerl (Slikal Della Croce, Salzburg 1780—81)

vse življenje odtegnjena drugim moškim vplivom.* Goethe je s svoje strani čutil za svojo starejšo sestro nežnost, kakršne ni naklonil mogoče nobenemu drugemu bitju. Videl je v njej »neumljivo in neopredeljivo bitje«, in do nikogar ni imel toliko brezpogojne odkritosrčnosti. Bila je varuhinja njegovih otroških let in tovarišica njegovih iger; pozneje je postala zaupnica njegovih mladeniških ljubezni, neke vrste izpovedovalka. Njej je razkrival svoje pesniške načrte in stremljenja. Vemo, da je

* Glej »Goethe in ženske«, Žis, knjiga 11, str. 333.

komponirala. Več njenih del bi bilo vrednih, da bi stale v knjigi »Pesmi brez besed«.

Fanny se je pomočila s slikarjem Wilhelmom Heuslom in še istega dne se je odpovedala umetniški karieri, da se je lahko posvetila svojemu domu. Ni se odpovedala glasbi, saj so na nedeljske matinee, ki jih je prirejala doma, prihajali tujodličnejši Berlinčani. Sama je igrala in vodila zборе in orkester ter skušala seznaniti javnost z mladimi, ki jim je priznavala nadarjenost. Brat je visoko cenil njeno sodbo in ji vselej dal svoja dela v oceno, preden jih je oib-

javil. Njena prezgodnja smrt je bila zanj hud udarec. Leto pozneje ji je sledil v grob.

Mozart je nastopal, kakor znano, že v nežnih letih kot čudežni otrok, toda z njim je nastopala njegova sestra Marijana (Nameri), ki je igrala z njim štiri-ročno. Marijana je bila starejša od njega, še večja pa je bila razlika v njiju genialnosti. Nikoli ni prešla stopnje čudežnega otroka, medtem ko je on raste! od dne do dne. Vendar pa je njiju razmerje ostalo tesno do dne, ko se je Mozart poročil. Marijana ni imela rada njegove žene Konstance, in to je vrglo nekaj sence v razmerje med bratom in sestro. Toda pisma, ki jih je mladi Mozart pisal Marijani, govore o veliki nežnosti, ki jo je čutil zanjo.

SchiHerjeva starejša sestra Kristefina ni imela kot osebnost nič izrazitega, razen da je nekoliko slikala. Toda do svojega brata je čutila nagnjenje, ki se je udeleževalo vseh njegovih radosti in žalosti. Zanimala se je za vsako njegovo delo in je kazala zanje toliko simpatije in okusa, da je morala čestokrať dragoceno vplivati nanj.

Končno so bile ženske, ki jih je osamljenost gnala, da so se zatekale v sestrsko prijateljstvo. Takšna je bila med drugimi Henrijeta von Knebel, sestra enega najboljših Ooethejevih prijateljev. Z vsemi silami je skušala osvoboditi se osamljenosti in povprečnosti, kar

Gromofonske plošče iz aluminija

Neštetokrat so že poskušali nadomestiti krhke gramofonske plošče, ki so v glavnem narejene iz šelaka, s kakim trdnejšim materialom, zlasti s kovinami. Posebno pripraven bi bil aluminij zaradi rizke teže. Poskusi v tej smeri pa do najnovejšega časa niso rodili uspeha. Vtiskavanje zvočnih riž v čisti aluminij ali v aluminijeve zlitine se ni posrečilo. Šele zdaj kaže, da se ho morda uveljavil nov postopek, po katerem se zvočne riže ne vtiskavajo neposredno v kovino, marveč v tenko plast posebnega laka, s katerim je plošča prevlečena. Dunajska akademija znanosti, ki je preizkušala nove plošče, je našla, da ustrezajo vsem zahtevam glede kakovosti reprodukcije in mehanične trdnosti. Vrhu tega pa imajo veliko prednost, da se da prevleka laka s posebnim toplotnim postopkom vsak čas pretvoriti v začetno stanje, tako da se na stare plošče zmerom Uhko vreže nov program.

nam dokazujejo listi njenega dnevnika. Nje brat je živel na dvoru, v okolici, v kateri so umetnosti in leposlovja zavzemali častno mesto. In brat ji je bil sredstvo, po katerem se je hotela oprostiti vsakdanjosti in stopiti v višji svet. Brat je imel umevanje zanjo in v svojih pismih iz Weimara se je trudil, da bi sestri posredoval svoje misli in svoje izkušnje.

Zelo zanimiva s stališča najtesnejšega razmerja med bratom in sestro je korespondenca med Friderikom Velikim in njegovo sestro, mejno grofico Viljmino Bayreuthsko. »Nikoli ni bilo večjega prijateljstva nego med nama«, je pisala pruskemu kralju. Sainte-Beuve je posvetil občudovanja in umevanja polne vrste tej »sestri genialnega moža«. Friderik Veliki pa ji je pisal: »Če je živeo kdaj bitje, ki je bilo vredno neodvisnosti, tedaj je to mnia predraga sestra«.

Ga. Elizabeta Forster-Nietzschejeva je spet najtipičnejši primer sestre, ki je vse svoje življenje žrtvovala, da se ohrani sponin genialnega brata. Danes šteje gospa že 85 let. Ko je nje brat še živel, mu je bila najbolj mehka in materinska čuvarica. To mu je ostala tudi tedaj, ko se je velikemu modroslovcu omračil um. Po njegovi smrti je posvetila vse svoje sile, da je razširjala njegova dela in branila njegov spomin. Sestrsko ljubezen je v njej dobila obliko kulta in apostolstva.

MORTIMER MENPES:
Sonce in sence

Zuidersko jezero ločeno od morja

Zuidersko jezero je nedvomno ena najzanimivejših prirodnih formacij na svetu. Je zaliv Se-

vernega morja in hkrati jezero ali prav'za prav šele nekaj stoletij poplavljen kopnina, ki pa je v svoji prostiranosti 25.000 kvadratnih kilometrov kakor pravo morje z velikimi pristanišči in visoko razvitim ribolovom, ki zalaga velik del Evrope s slaniki.

Vsa ta morska idila je zdaj pri kraju. Takoj po vojni 1918 se je odločil holandski parlament, da pusti Zuidersko jezero izsušiti, pridobljeni svet pa razdeliti na kmetije. V ta namen je bilo treba najprvo morski zaliv na najožjem mestu, to je tamkaj, kjer štrli v ustje podolgovati otok Vieringer, zagradi od morja z velikanskim jezom. To ciklopsko delo so pričeli 1927 in bi moralo biti končano 1934. Zaradi izboljšanih delovnih metod in strojev pa se je gradnja tako pospešila, da je bila končana skoraj dve leti pred terminom. Te dni je Holandska slovesno proslavila uspešno končano delo. Pet let trajajoča težka bitka z mokrim elementom je dobljena. (Glej Žis, knjiga I., str. 503).

Zuiderski jez je po velikosti in jakosti najsijajnejše delo holandskih gradbenikov, ki slove po svetu kot mojstri

v stavljanju te vrste obrambnih naprav. Njega dolžina znaša skoraj 30 km. Ob vznožju, ki leži do 9 m pod morsko gladino, je širok 200 m, proti vrhu pa se enakomerno zožuje, tako da znaša nje-

TEMELJ ZUIDERSKEGA JEZU. Zaradi nestalnosti morskih tal so najprvo pogrezali na dno velike butare vrbičja, obtežene s skalami bazalta

ga širina na temenu, ki se dviga povprečno 7 m nad morjem, le še 90 m.

Največje preglavice je delala inženjerjem plima in oseka, ki povzročata, da se morsko dno na mnogih mestih nenehoma preobraža. Zaradi tega je bilo najprvo treba morsko dno ustaliti, pomiriti, preden se mu je lahko zaupala ogromna teža nasipa. Utrditev dna so dosegli s fašinami, to je z butarami vrbičja, ki so jih z velikimi bazaltnimi kamni obtežene pogrezali drugo poleg druge na morsko dno. Na to podlago so

ne počasi izsuši in spremeni v rodovitne njive in pašnike. Vrše se, kakor rečeno, šele priprave, zakaj popolna izsušitev bi zahtevala pri današnjem neugodnem gospodarskem položaju tako velikanske finančne žrtve, (vsa dela so preračunjena na eno milijardo holandskih goldinarjev), da bi se ne rentirala. To velikansko delo bo moralo pač počakati boljših časov, dokončali ga bodo poznejši rodovi. Izvršeno pa bo na vsak način, za to nam jamči podjetnost in žilavost holandskega ljudstva.

JEZ JE DOGRAJEN. Po večletnem napornem delu so te dni z ilovico, glino in peskom zamašili poslednjo vrzel v 30 km dolgem nasipu, ki deli Zuidersko jezero od Severnega morja.

začeli potem z velikanskimi bagri gromaditi ilovico, glino in pesek, sam material, ki so ga kopali v neposredni bližini iz Zuiderskega jezera.

Pet let trdega, vztrajnega dela je bilo treba, preden se je slednjič posrečilo zamašiti poslednjo vrzel in dokončati silni branik, preko katerega po človeški sodbi Severno morje nikoli več ne bo moglo vdreti na človeško posest.

Za nasipom, v zdaj že koprinskem Zuiderskem jezeru pa teče delo nemoteno naprej. Tu se zdaj pripravlja vse potrebno, da se večji del jezerske površi-

Za enkrat se je izsušil le eden izmed štirih sektorjev, v katere bo razdeljeno pomeje Zuiderskega jezera, to je četrta milijona hektarjev velik kos, ki leži v zaščiti otoka Vieringen, in ki je bil že prej krog in krog obdan z nasipi. Ta del se zdaj že obdeluje. Prvotni načrt, da bi se vse pomeje razdelilo in oddalo v zakup privatnikom, pa se ni mogel uresničiti, ker se je izkazalo, da so bili stroški osušitve štirikrat večji, kakor pa je vreden sam svet. Zato bo zaenkrat ves svet obdelovala država v lastni režiji.

Zuiderski nasip pa ne bo služil zgolj osušenju Zuiderskega jezera, marveč ustvarja hkrati tudi prepotrebno direktno zvezo med friziško in severnoolandsko provinco, ki sta bili, dasi tako blizu, dosegljivi doslej le po velikanskem oviniku. Po jezu bo namreč speljana dvotirna železniška proga in široka avtomobilska cesta, razen tega pa še posebna pot za kolesarje.

Ker Zuidersko jezero ne dobiva dotoka vode samo iz severnega morja, marveč tudi od mnogih rek, ki se izlivajo vanje, je bilo treba poskrbeti, da voda v njem nikoli ne bo narastla previsoko. V ta namen so zgradili v jezu na več mestih 25 izpustnih zatvornic, ki so vse tako urejene, da se o plimi, ko začne morje naraščati, avtomatično zapro, za časa oseke pa spet odpro, tako da lahko teče voda samo iz jezera v morje nikoli pa ne obratno. S tem je hkrati preskrbljeno, da bo postala vsa, v jezerski kotlini preostala voda počasi sladka. Iz slanega Zuiderskega morja bo nastalo sladko

Ijselsko jezero, tako se bo namreč v bodoče imenovalo po največji vanje tekoči reki Ijsel. Ta sprememba bo imela dalkosežne posledice. Milijardni roji slankov, ki so prihajali semkaj vsako leto na drstenje, bodo izostali. Ne samo zaradi tega, ker v bodoče ne bodo mogli več preko jezua, marveč ker se bodo popolnoma zamenjale tudi rudninske raztopine jezerske vode. *Ze* zdaj se je odstotek soli zmanjšal skoraj na polovico. To pomeni, da bodo morale počasi poginiti v kotlini Zuiderskega jezera vobče vse morske ribe. Ribarstvo bo s tem hudo prizadeto, saj so zaslužili ribiči doslej skoraj milijon goldinarjev na leto. Počasi seveda bodo zaplodili v jezeru sladkovodne ribe, ali od njih vsaj današnji rod še ne bo imel dobička. Toda vse to so le prehodne težave. Ko pa bo izsušitev, ki ji je bil z zgradbo glavnega jezua položen temelj, v celoti izvršena, se bo nedvomno pokazal veliki blagoslov tega gigantskega dela.

H. M.

Jadralni let

Ze v zadnjem sestavku o letalih* je bilo rečeno, da mora vsako telo, ki se giblje v nekem sredstvu, premagovati upor, katerega smer je zmerom nasprotna smeri gibanja, kar označuje že ime. Zaradi posebne lege in oblike nosilne ploskve pa nastanejo ob njej tokovi, ki odklonijo smer zračne sile (upora) močno navzgor. Po zakonih mehanike lahko vsako silo razdelimo na več sestavnih sil ali komponent in tako se tudi pri letalu razdeli njega celotni upor prvič v neko silo, ki ga drži v zraku (vzgon) ter drugič v čelni upor, ki ga mora premagovati motorna sila.

Če se motor med letom ustavi, letalo še ne st^{*}moglavi na tla, ampak počasi drsi poševno navzdol. Vodnik ima med tem čas, da poišče v bližini najprimernejši teren za zasilni pristanek in da tjakaj usmeri letalo.

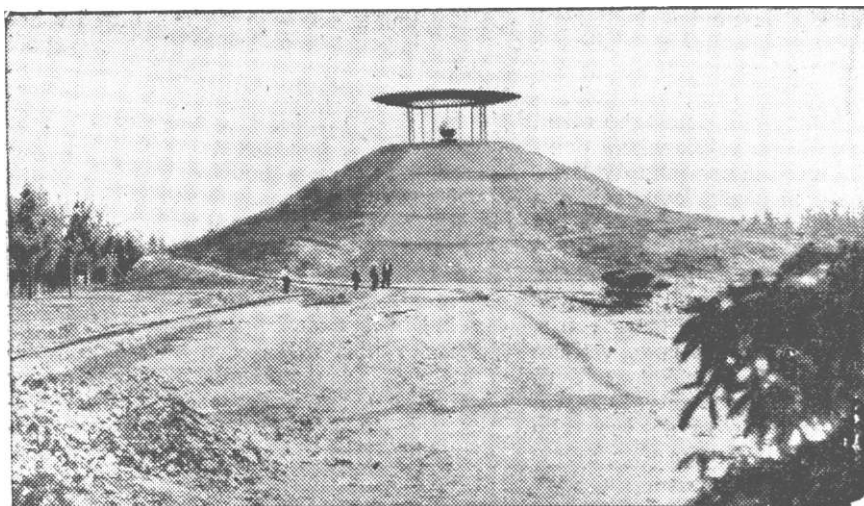
Od kod dobiva letalo energijo, da more leteti z ustavljenim motorjem? Samo iz težnosti. Energija, ki je bila potrebna, da se je letalo dvignilo na to višino, na kateri se zdaj nahaja, se ni izgubila, marveč je ostala vezana na letalo kot

* Glej »Tehnika letala«, tekoča knjiga str. 406. in 435.

tako zvana potencialna energija. Pri spuščanju letala pa se ta energija spet sprošča in iz nje črpa zdaj letalo silo, ki ga namestu motorja vleče naprej. V to svrhu mora seveda spraviti pilot letalo v pravilno lego, da so vse sile, ki zdaj delujejo, v ravnotežju. Kadar letalo z ustavljenim motorjem leti, pravimo, da je v drsečem letu ali da planira.

Jadralni let je planiranje, ki uporablja vetrove in zračne struje. Vetrovi, ki pihajo po ravnini v vodoravni smeri, se odklanjajo navzgor, če zadenejo ob gorovje ali kako drugo oviro. Letalo, ki planira po takih vetrovih, se bo dvigalo do tiste višine, kjer je dvig vetra enak padanju letala, čim položneje planira letalo, tem šibkejši veter mu zadošča za jadranje.

Jadralni let se navadno tako začne, da nekaj pomagačev potegne letalo z debelo gumijevo vrvjo proti vetru. Letalo dobi proti vetru kmalu zadostno relativno hitrost, ki je potrebna za dvig. Ko je v zraku, ga vodnik tako okrene, da leti najprvo vzdolž gorskega grebena, se na koncu obrne in leti isto pot v nasprotni smeri. To lahko ponavlja, dokler traja ugoden veter.

SPOMENIK OČETU JADRALNEGA LETA
Otonu Lilienthalu na griču v parku Berlin - Lichterfelde, kjer je delal
Lilienthal svoje prve poskuse

Kvišku usmerjene zračne struje nastajajo še na druge načine in so zmerom, če so le dovolj močne, uporabne za jadralni let.

Še vedno se pojavljajo konstrukcije jadralnih letal, pri katerih letalec sam teče proti vetru, ali se pa na smučeh požene po zasneženem klancu navzdol, da doseže potrebno hitrost za vzgon. Pri teh konstrukcijah leže ogrodje trupa, krmilni organi in pilotovo telo prosto v zračni struji, kar zelo poveča upor. Imajo pa letala z odprtim ogrodjem to prednost, da ne potrebujejo pomagačev pri startu, in da je olajšano vstopanje in izstopanje letalca, kar je ugodno pri šolskih letalih, s katerimi se izvrši več krajših poletov zaporedoma. Dobre uspehe glede na trajanje poleta, doseženo višino ali dolžino proge pa dosežemo le s skrbnim upoštevanjem vseh erodinamičnih pogojev, t. j. z zmanjšanjem teže in upora in povečanjem vzgona. Vzleknjen, zaprt trup, ki ima po možnosti obliko padajoče kaplje, dolga ozka krila in manjkanje vseh drobnih, v zračni struji ležečih konstrukcijskih delov izdaja obliko kvalitetnega jadralnega letala.

Z razmerjem upora proti vzgonu nekega določenega letala se označuje njega erodinamična kvaliteta. Letalo, pri katerem je to razmerje n. pr. Vi^2 (vzgon je 12 krat večji od upora), bo z višine 1 km planiralo 12 km daleč (ob brezvetrnem vremenu). To razmerje je od-

visno od profila, od razmerja širine napram dolžini in od naklonskega kota. Z ugodno izbero teh količin se zdaj že lahko dosežejo razmerja do $V22$, med tem ko v začetku letalske tehnike zaradi slabih profilov kril niso prišli preko Vs . Merilo za kvaliteto krila je tudi kot, ki ga oklepa smernica planiranja z vodoravnico.

Vrednosti, ki jih na ta način dobimo za samo krilo, se pri celotnem letalu seveda precej poslabšajo zaradi vpliva škodljivega upora trupa, vozila in drugih delov. Pri letalu, ki bi bilo izoblikovano zgolj kot nosilna ploskev, bi dosegli najboljšo erodinamično kvaliteto, ki je sploh mogoča.

A. LATOUR: »Notre Dame« v Parizu

Slika današnje francoske poezije

Kakor je Th. Gautier ob svetovni razstavi leta 1867 in C. Mendès leta 1900 na uradno vabilo podal podobo takratnega francoskega, pesništva, tako je po svojem nagibu naredil sedaj za naš čas André Fontainas (Tableau de la Poésie française d' aujourd' hui), ki že od 1919 poroča o pesniškem pokretu v Mercure de France.

Najprej ugotavlja, da sodobniki malo čitajo verze, vendar izhaja še precej veliko število pesniških zbirk. Od prejšnjih struj sta zlasti dve, ki nočeta izumreti: posamezni pesniki iz leta 1930 so še pod vplivom romantikov iz leta 1830; drugih zvoki pa nedvomno spominjajo parnasovcev iz leta 1866. Izrabljajo pa se poleg tega tudi doneski simbolizma iz 1890.

Večina sodobnih bardov se ni oprostila

teh mnogoterih vplivov. Zanimariti! pa ne smemo razkolnikov, ki so se usmerili drugam. Ene je Fontainas spojil v poglavje: »Pesništvo v službi, naukov in občutkov (vtiskov)«. Tu je razbral bitek katoliškega pesništva, filozofskega in ezoterškega (skrivnostnega). Sem deva minimalizem, nato pa malce hudomušno postavlja surrealiste in dadaiste za fantazisti in humoristi, preden se loti pokreta: nazaj k klasičnim oblikam, pokreta, ki obsega znamenite pristaše in je po Mallarméjevem vplivu prišel do besednega asketizma (zatajevanje vse bohobotnosti) in do brezčutne strogosti, točnosti. Na mislih imam strujo, nazvano čista poezija, ki se mi zdi nekak pojmovni parnasizem oskuben simbolizem.

Od 235 imen Fontainasove zbirke naj navedem tri stare, a še vedno čile boirce: Sébastien Charles Leçon te, Fernond Gregh, Alfred Droin. A. IX

Copyright, 1932, by Catal Bae Amoldin, Inc.

Po dolgih pogajanjih so Perryju dovolili izkrcanje, ko je bil zapretil, da bo nastopil s silo, če bi ga odbili. Ameriški mornarji so odkorakali po zvokih svoje godbe na mesto določeno za sestanek. Tam je bilo izročeno pismo na mikada njegovim zastopnikom, a Perry je odplul proti Kitajski in obljubil, da se vrne po odgovor.

Japonska je z veliko naglico začela graditi trdnjave, pripravila topove in strelivo, da bi odbila Perryja ob njegovi vrnitvi. Ko pa so se njegove ladje spet pojavile ob japonski obali, so japonski voditelji izpremenili svoje načrte. Perry je bil sprejet, sklenjena je oiaa pogodba in spet so se obnovili odnosi z vnanjim svetom. To se je zgodilo 31. marca 1854.

Kajenje je užitek

za onega, ki kadi počasi in ne preveč!

gromne so številke, ki kažejo koliko kilogramov tobaka in koliko milijonov denarja porabijo žene ljudje z dimom v zrak. Kljub vsemu prizadevanju, da bi se kajenje tobaka zaradi zdravja in gospodarskih ozirov za posameznika čim bolj omejilo, kažejo statistike o porabi tobaka celo naraščajočo tendenco, ki izvira v glavnem odtod, ker se kadilcem tobaka v vedno večji meri pridružuje tudi ženski spol. Splošna gospodarska kriza je trenutno nekoliko omejila porabo tobaka, toda znano je, da marsikateri s praznim želodcem rajši prižge cigareto kot poje kos kruha; brezposelnost razburja živce, tobak pa jih miri, vsaj navidezno in prehodno ...

Zakaj pa ljudje prav za prav kadijo? Znanost se je bavila tudi že s tem vprašanjem. Tobak je brez dvoma zgolj sredstvo za užitek, torej snov, ki ustvarja nekakšno zadovoljstvo. Seveda se tudi glede njega — kakor glede ostalih sličnih sredstev — ne da reči, ali je potreben ali ne; gotovo pa je, da je narava samo živalim onemogočila uživanje takšnih sredstev, ljudje pa jih poznajo in uporabljajo od pamtivekov. Zato je vsak poskus, da bi ljudje uživanje takšnih sredstev popolnoma opustili, že v naprej obsojen na neuspeh. Prav to so n. pr. dovolj dokazale izkušnje s prepo-

vedjo alkohola na Finskem in v Severni Ameriki. O tobaku se pri tem lahko še trdi, da spada med razmeroma najmanj škodljiva opojna sredstva. Uživanje tobaka deluje razbur-

Ijivo na nekatere živce in žleze; razen tega učinkuje deloma tudi narkotično, ker je znano, da se nervozni in razburjeni ljudje pomirijo, ko potegnejo vase prve dime.

Kakšne so torej posledice, ki jih povzroča kajenje tobaka v človeškem organizmu? Nikotin, ki se spremeni v dim, gre deloma v telo, kjer ga vsrkajo predvsem sluznice, ki pa ga kmalu zapet izločijo, tako da so hudi kadilci že po 10 do 20 urah popolnoma »denikotinizirani«. Tobačni dim vsebuje razen nikotina še razne druge kemične snovi, med njimi amoniak in piridin.

Da zmerno uživanje tobaka ne povzroča nobene škode, kažejo preiskave športnikov, ki so deloma tudi kadilci (kakor se je mladina sploh zelo oprijela tega užitka). Na račun zlorab pri kajenju so šle do pred kratkim sploh vse pritožbe o zdravju; kdor ni imel zdrave barve, komur so prekmalu osiveli lasje in kdor je imel prizadete krvne in ostale žleze, je pripisoval svoje bolečine nikotinu.

Res je, da je pri nekaterih nevarnih boleznih (želodčnih čirih, težkočah pri prebavi, sladkorni bolezni, padavici.

jetiki, raznih katarjih itd.) neobhodno potrebno, da se bolnik vzdrži kajenja. Toda navada je železna srajca in zato se ob takšnih prilikah pokažejo pri hudih kadilcih gotovi neprijetni znaki. Za olajšanje tega stanja se priporoča» jo razna sredstva, ki so v glavnem iz* brana tako, da kadilcu pokvarijo okus za cigaro ali cigareto..

Večjega pomena so poskusi, da bi se tobačnim izdelkom odvzelo čim več škodljivega nikotina ali pa sploh izde* lovali iz tobaka brez velike množine

nikotina. Zaradi odvzema nikotina so uvedli neke vrste filtracijo dima skozi posebne »higienske ustnike«, ki vse* bujejo s kemikalijami napojeno vato. Razen tega so znane metode, po kate* rib se v vsako cigaro ali cigarcto vbrizgne neznatna količina gotovega kemičnega sredstva (železnega klorida ali sličnega). Vse te metode so imele dozda polovičen uspeh in imajo med kadilci prav za prav malo ljubiteljev. V prizadevanju za čim večjo izločitev nikotina iz tobakovega dima bi bilo

Balkan v francoskem tisku

Marcel Dunan, pisec dela Bolgarsko poletje (L'été bulgare), je objavil osebne zapiske in spomine o srbskem umiku 1. 1915 pod naslovom Srbska jesen (L'automne serbe). Henri Prost, ki že deset let živi na Bolgarskem kot podravnatelj Balkanske banke in ravnatelj Bolgarske hipotekarne banke. Kritika prikazuje obe deli kot pomembni: prva za zgodovinarja, ki bo želel napisati balkansko dramo za svetovne

končno omeniti še poskuse, da bi se dal vzgojiti tobak, ki bi vseboval malo nikotina; ti poskusi so dobro uspeli in če se bodo za ta sistem odločile tudi velike države, ki pridelujejo tobak, jc verjetno, da bomo v dogledni bodoč* nosti dobili novo vrsto tobaka, ki bo imela manj nikotina in bo torej manj škodljiva in razen tega tudi cenejša.

Razumljivo jc, da zdravniki — po* sebno nekadilci — v interesu ljudske» 'ga zdravja podpirajo abstinenčno gi* banje proti tobaku, toda prav za prav ni zdravnikom naloga, da načeloma prepovedujejo uživanje sredstva samo zato, ker povzročajo škodo in zlorabe. Za vsakogar velja glede tega drugač* no pravilo in treba se je pač poznati, ali in koliko tobaka prenese telo v normalnih mejah. Tudi za uživanje nikotina velja isto kot za kavo ali al* 'kohol; komur škoduje, je pač edino pametno, da ga ne uživa. Zmeren ka* dilec naj pokadi — povprečno — 3 do 4 lahke cigare ali 10 cigaret. Na vpra* šanje, ali je bolj zdrava cigara ali ci* gareta, se ne da odgovoriti točno. Pri cigari gre več nikotina (50%) v dim kot pri cigareti (25%). Dim cigare se nikoli ne potegne do pljuč (ker vsebuje mnogo amoniaka), kadilec cigaret pa dosledno inhalira ves dim; pri dobro natlačenih in tankih cigarctnih oblikah se izgubi v dim najmanj nikotina. Kdor more naj ogorka v zadnji tretji* ni ne vleče več, ker vsebuje največ nikotina. V ostalem naj velja pravilo:

Kaditi je treba počasi in ne preveč, nikdar pa ne na prazen želodcc ali pred jedjo, še manj pa med telesnim delom ali v športu.

Ce priporočimo še tedensko po en dan brez cigarete in dnevno vsaj po 12 ur Diez nikotina, smo menda zbrali rsto nasvetov tudi za one, ki so vsa» ko telesno in duševno nerazpoložene pr'visovali Zdstrupljenju z nesrečnim ri:knt,nom.

vojne, drugo pa kot gospodarski priročnik ob času »donavske zveze«, o kateri se danes toliko govori.

Strah pred navidezno smrtjo

/ » a mrtvega smatramo človeka, ki se več ne giblje, ki ne diha. Že več, pri katerem ne čutimo več srčnega utripa. Toda človek je lahko duševno mrtev, a razne stanice in tkanine njegovega telesa še živijo in le počasi druga za drugo umirajo. V telesu, ki ga izročimo materi zemlji, živi še precej celic, in dr. Ivanov je dokazal, da ostane moško truplo še več dni po smrti paternitatis capax. Kakor je življenje polagoma nastalo, tako tudi polagoma ugaša.

Nevarnost prezgodnjega pokopa povzroča marsikateremu veliko skrb, kar je razumljivo. V Franciji so nedavno v tej zadevi stavili v parlamentu vladi interpelacijo. Vlada se je obrnila na prirodoslovni in na medicinski oddelek akademije. Pravkar so objavili oba, za vsakega zelo zanimiva odgovora, ki ju navajamo v glavnih potezah.

Slavni fiziolog Lapicque, član akademije znanosti, je izjavil, da je pravilno, če smatramo prezgodnji pokop za silno redek primer. Tudi učenjak Balthazard, član akademije medicine, je izjavil isto. Kadar se govori o kom, da je bil živ pokopan, in potem novinarji naglo pohitijo v dotični kraj ter preiščejo zadevo, morajo vedno ugotoviti, da so bile le prazne govornice. V onih osem in štiridesetih urah, ko mora truplo ležati na mrtvaškem odru, se nikjer še nikoli ni pripetilo, vsaj v civiliziranih državah ne, kjer je zdravnik izjavil, da je dotični umrl, da bi se bil prebudil v novo življenje. Pač se dogodijo primeri v času velikih epidemij, revolucij ali vojsk, da v splošni zmedbi kakšnega navidezno mrtvega pomešajo med mrliča, toda to se nikoli ne bi zgodilo, ako bi ga bil natančno pregledal zdravnik, in če bi potem ležal zakonito predpisani čas na mrtvaškem odru.

Večkrat se zgodi, da iz katerega koli vzroka, pred vsem iz sodnijskih razlogov, odprejo grob in vidijo, da je mrtvec v rakvi spremenil svojo lego. Iz te spremembe mrtvečevega položaja sklepajo nekateri, da se je odigrala po pokopu strašna drama v krsti. »Toda vsa trupla se premikajo,« pravi Lapicque, »in sicer precej dolgo časa. Oni med nami, ki so bili za vojne v strelskih rovih, so dostikrat videli mrtve in sicer v istini popolnoma mrtve prijatelje ali sovražnike, ki so ležali med obema bojnim

črtama in jšh nihče ni mogel pokopati, a so začeli počasi dvigati roke, kakor bi jih hoteli prekrižati, ali pa, če so ležali na trebuhu, z istimi kretnjami skušali dvigniti svoje truplo. Da, celo mrtveci, ki so bili v naglici površno pokopani in jih je pokrivala le tanka plast zemlje, včasih osem in še več dni, so pomolili nenadoma roko v zrak. Gre tu za otrpelost mrtvih udov, za napetost v nasprotujočih si mišicah, potem pa tudi za pritisk plinov, ki nastajajo pod kožo zaradi trohnenja. Dva sigurna znaka smrti, ki povzročata gibanje, znak življenja!«

Prezgodnji pokop je torej silno redek v normalnih časih. Seveda, mogoč je pa vendarle. Kaj storiti, da se z vso gotovostjo ognemo tej nevarnosti?

Najenostavnejše sredstvo bi bila prepoved pokopa pred četrtnim dnevom. Ako imamo mrliča toliko časa na toplem, to se pravi v navadni sobni toplini in ne morda na ledu, potem bo začel vidno trohneti, akc je mrtev in ne bo nikakega dvoma, da je res umrl. Ako pa je bila smrt le navidezna, potem trohnenje ne bo nastopilo in to je že znak, da ga bo mogoče spet obuditi k življenju. Toda koliko je stanovanj pri današnji stanovanjski krizi, v katerih je toliko prostora, da bi mogel v njih mrtvec ostati toliko časa?

Treba je najti nekaj drugega. Obe komisiji francoske akademije zahtevate, da mora zdravnik pregledati vsakega mrtveca brez izjeme, preden se izda dovoljenje za pokop. V večjih krajih se to itak godi, toda na deželi pokopujejo mrtvece, ne da bi jih poprej pregledala kompetentna oseba. Saj se je zgodilo, da je župan izdal pismeno dovoljenje za pokop celo pred smrtjo dotičnega. Zato zahtevate obe akademiji zdravniški pregled vsakega mrtveca brez izjeme.

Moramo reči, da je skoraj v vseh primerih zdravnik zmožen, da izreče pravilno sodbo, ali je dotični res mrtev ali ne. Obstojajo sigurni znaki smrti, treba je samo počakati štiri in dvajset ur, da se pokažejo. Zdravnik to lahko določi, navaden človek pa ne. Znano je, da je 1. 1874 marquis d'Ourche zapustil v svoji poslednji volji vsoto 20.000 frankov »za izumitelja smrtnega znaka, ki bi ga mogel uporabiti tudi reven, nešolan vaščan.« Do danes te nagrade niso mogli dodeliti nikomur in je tudi v bodočnosti ne bodo mogli, kajti noben znak smrti

ne obstoja, ki bi ga mogel vsakdo spoznati.

Imamo več načinov, da spoznamo, ali je nastopila smrt, predvsem oftalmoskopsko preiskavo očesa. Profesor Balthazard pravi, da je to zelo siguren način, toda vsak zdravnik ga ne more izvršiti. Drug način je zelo močno ščipanje prsne bradavice s posebnimi kleščami. Seveda se včasih rodbina iz spoštovanja do mrliča temu protivi, enako kot tako zvanemu Middeldorffovemu načinu, ki obstoji v tem, da se prebode srce z iglo. S tem se človek nikakor ne umori, kot misli večina ljudi, temveč se samo preizkusi srce: ako je mrtvo, se igla ne gane, ako pa le še samo nekoliko deluje, potem se igla giblje, in nič še ni izgubljeno, srce še deluje, krvni obtok se še vrši, čeprav v skoraj nevidni meri, in zdravniku je tako dana možnost, da dotičnega obudi.

Brissemoretov poskus je temu podoben: iz jeter mrtveca vzame zdravnik z operacijo košček ter ga preišče glede reakcije. Pri živem bitju je alkalična, pri mrtvem kislá, kajti celice jeter po smrti zelo naglo pogineja.

Potovanje v Siam

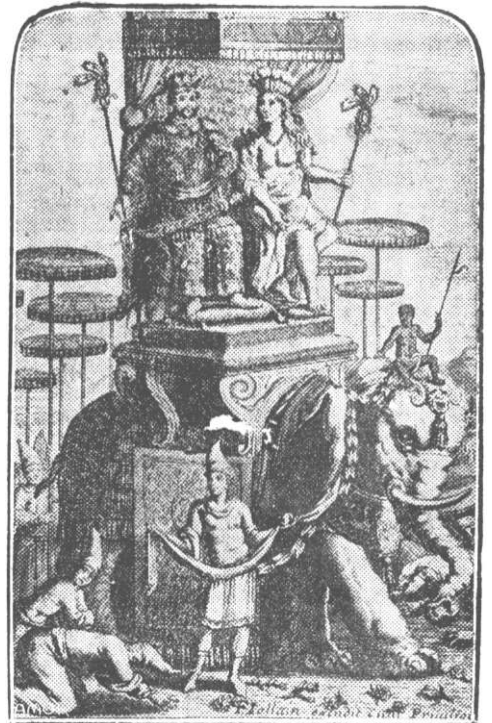
edavno so t Parizu ponatisnili zanimivo in zabavno delce albbéja iPI Chosyja, toi poroča o svojem potovanju v Siam l. 1686 in 1686. Pisec, član Francoske akademije, je bil jako duhovnik, a čudaški mož. Njegov oče je bil kancelar vojvode Orleanskega, forata kralju Ljudervitu »III. Sin njegov, izobražen in prevejan, je imel to nevšečno navado, da ee je oblačil v žensko ter se nazival zdaj »comtesse de Barres«, zdaj »M.me de Sancy«. Vendar ne t*;sli te, da je bil spolno opačen. Imel je ljubice, med temi tudi gospo Bossuetovo, svakinjo znamenitega škofa in propovednika iz Meauxa. Toda naš abbé - v metatezii bi mu lahko rekli: babé - pri vrstnikih ni izgubil spoštovanja z'bog svoje muhavosti. Med njegovo družbo so ugledni prvaki; gospe pl. Scudéryjeva in La Fayetteova, pisatelj La Rochefoucauld. Gospe pl. Ma/intenonski in kralju Lu'doviku XIV. pa je posvečal svoje knjige.

Po hudii bolezni se je naš babež tepro obrnil ter napisal štiri dialoge o nesmrtnosti duše, o božjem bivanju, o Previdnosti in veri. To se je godilo l. 1676. Neki prljatelj Bergaret ipo imenu - ga je obiskal v njegovi samoti ter mu povedal, da se kani odprava na Siamsko. Choisyja je takoj zamikalo z njo, celo za načelnika se je ponujal. Ker pa je bilo to mesto že

Vsekako je bolj važno pregledati srce, kakor celice raznih tkanin. Kajti če se srce ustavi samo za nekaj minut, umre živčevje in temu sledi smrt ostalega. Avskultacija srca ne zadostuje, kadar je zelo slabo, treba se je poslužiti Middeldorffovega znaka.

Rebouillatov poskus: ako vbrizgamo eter pod kožo živega človeka, se ta porazdeli po tkanini, pri mrtvem pa brizgane nazaj, ko potegnemo iglo izpod kože. Najboljši znak smrti je za profesorja Balthazarda presekanje velike dovodne žile. Ako krvavi, potem dotični živi, ako pa ne, potem je mrtev. Seveda mora biti zdravnik v stanu, da v prvem primeru takoj strokovnjaško zašije žilo ter ustavi kri. Icardov poskus obstoji v vbrizganju fluorescina. Prof. Balthazard pravi, da je to izboren poskus, samo ga je treba napraviti pri dnevni luči, kajti pri umetni luči se rumena barva ne da videti pri navideznem mrtvecu.

Skratka: ali presek arterije, prebode nje srca, vbrizganje fluorescina, ali pa pustiti mrtveca štiri dni na mrtvaškem odru. Do teh zaključkov je prišla francoska akademija.

Siamski kralj in kraljica na poti v grad (po starem tisku)

Chaumontu zagotovljeno, se je zadovoljil s tom, da mu bo pomočnik. Apostolska gorečnost — pravi d' Olivet — je bila tu šibka. Choisy se je želel umakniti upnikom ter upal na potovanju prihraniti kaj denarja. Obetal si je, da prinese za kraljev kabinet cel muzej, zato pa je prosil, da bil mu pridelili za spremstvo po enega slikarja, zvezdoznamca, kemika in rano celni. Odprava pa je bila skromnejša. Nekaj misijonarjev pa se ji je vendar pridružilo: • sončni kralj« si je želel stikov s siamskim kraljem in se je po vrhu še nadejal, da bo Phra Narai stopil v krščanstvo. Francosko poslanstvo je vzelo s seboj dragocenih daril: zrcal, srebrnih svečnikov in lestencev, kristalnih lustrov, 12 kosov zlatega brokata, sto vatlov škrlatnega in modrega sukna, dve stenski uri, tri večje ure, 8 parov

pištol, 12 pušk, pohištv, preprog, mečev, sliko kralja na konju, dve manjši njegovi sličici na sklenini obdani z demanti, polno mošnjo, svetilnj in zlatnikov s kraljevo podobo.

Potovanje se je vleklo 6 mesecev in 20 dni. Sprejem v Bangkoku je bil silno svečan in Phra Narai je pripravil poslancem sončnega kralja tak sprejem, kakršnega niso bili deležni niti zastopniki Velikega mogula, ne Kitajske, ne Perzije. Nasproti s protokolom so francoskemu poslaniku izpregledali to, da bi se bil vrget pred kraljem na tla.

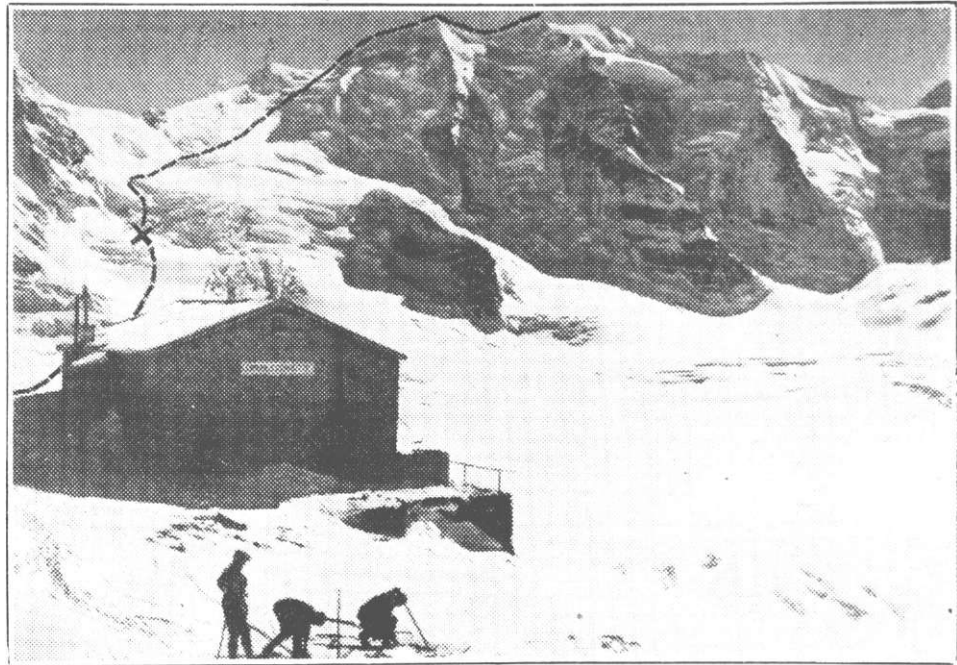
Po tem potovanju, ki je imelo političen pomen, je prišlo siamsko poslanstvo v Francijo, baš ono, ki ga omenja La Bruyère v svoji knjigi «Caractères».

Dr. Oskar Reya

Y belem peklu Piz Paltia

Tako se glasi planinski film znanega režiserja planinskih filmov j Trenkerja. Ta film je snemal na snežiščih in lednikih pod švicarskim vrhom Piz Palila. V tem belem peklu sem s svojimi smučkami preživel letošnje velikonočne počitnice. Poročal sem že v »Jutru« od 25. I. 1931 o sloni. h doživljajih za lanskih božičnih počitnic. Tudi letos sem se pridružil istim nemškim tovarišem ekskurzije »Brecht-Bergen« iz

Baden-Badma. Preko Innsbrucka in Cbura dospeš mimo St. Moritza v Pontresino, od koder vodi električna železnica preko prelaza Berintne v italijansko dolino Valtellino. Druga postaja od Pontresine na tej železnici je Morteratsch. Istimenski hotel služi tudi kot železniška postaja in je edino poslopje v tem gorskem svetu. V tem hotelu na višini 1900 m smo stanovali vseh štirinajst dni. Odtod smo tudi delali eno ali večdnevne ture. Bilo nas je okrog 150

PIZ PALU (Spređaj kočā na Diavolezzi)

SMUČIŠČE NA DIAVOLEZZI

smučarjev in smučark in smo bili porazdeljeni v skupine po dvajset ljudi. Živeli smo zelo preprosto in v lastni režiji. Saj sem plačal za stanovanje in hrano za vseh štirinajst dni samo 800 dinarjev. Če pa izpolniš gotove pogoje, plačaš samo 650 dinarjev. Vožnja seveda ni všteta.

Prispeli smo semkaj na Cvetno medeljo zvečer. Takoj drugega dne je naša skupina napravila smušiko turo do kočice na Diavolezzi (2950 m), odkoder smo se povzpeli na 3211 m visoki Munt Pers. Tura je bila lahka in je služila le kot predhodna tura za nadaljnje težje. Vendar je bila v smučkem ozirju nad vse krasna. Tudi terek smo posvetili slični turi. Hoteli smo se povzpeti na Piz Lagalb, pa Simo se morali tik pod vrhom zaradi megle vrniti.

Ker je bilo v naši skupini nekaj novincev v smučanju na vrvi preko ledmiških razpok, med njimi seveda tudi jaz, smo naslednja dva dni, posvetili vežbanju v tej panogi visoke zimske turistik. Ne daleč od hotela že stopiš na lednik Morterafcsch. Takoj ob ustju lednika je krasna ledna jama, v kateri se lahko sprehajaš daleč pod lednikom navzgor. Notranje stene so vse prevlečene s srebrnim ivjem, v kristalnih stenah pa vidiš zajete okroglo brušene kamne.

Na tem ledniku smo imeli svoje vaje. Ker so bile vse razpoke lednika zasnežene, se je stvorila obilica snežnih mostov in naša naloga je bila, da se pri prečkanju lednika teh lažimostov kar najbolj izogibamo. Navezali smo se po trije na vrvi in seveda z neobhodno potrebnim cepinom skušali počasi in nad vse previdno preko lednika. Naloga prvega je, da prodira vedno preko sigurnih mest s cepinom preisku-

je teren. Če irai cepm doseže trdno ledno podlago, sme na tisto mesto stopiti. Kakoi hitro ipa 'se mu cepim zasadi do ročaja in če pri tem ne sume na led, tedaj je to znak, da je tu »pašno mesto, ki se ga mora na vsak način izogniti. Zato gaz ma ledmiku ni ravna črta ampak vijuga, ki zavije zdaj levo zdaj desno, potem navzgor in zopet navzdol in tudi često v loku nazaj in sipet naprej. Drugi tovariš prvega pri njegovem delu varuje in drži vedno napeto vrv preko svojega hrbta, da bi ga takoj zadržal, če bi izginil v razpoki. Tretji tovariš pa varuje drugega in s tem seveda tudi prvega. Dobro je, da so na vrvi vedno trije, kajti če eden zdrkne v globino, recimo kakih 10 m ali še globlje, je enemu samemu zelo težko izvleči tovariša iz lednega brezdna. Vidimo, da je hoja po zasneženem ledniku zelo zamudna. Zato na takih mestih, kjer lednik mi prestrm in kjer razpoke niso pregloboke in ne preširoke in kjer lahko presouiš, da so smežni mostovi dovolj trdni, smučajo navezami na vrvi. Pri tem mora smučar zelo dobro obvladati plug in plužne obrate. V zelo »počasnem tempu se trojica pomika naprej. Prvi smuča kakor navadno s palicami v rokah, po možnosti tudi s cepinom in preiskuje teren. Drugima dvema pa palici prosto visita ob rokah in držita napeto vrv z obema rokama, da bi v primeru padca v razpoko tovariša zadržala na vrvi.

Tako smo se vežbali dva dni in »četrtak popoldne smo se napotili na prvo težjo turo. Hoteli smo se povzpeti na Piz Palii, drugi najvišji vrh v kraljestvu Bernine, visok 3912 m. Proti večeru smo dospeli spet do kočice na Diavolezzi (2950 m), kjer smo

prenočili. Koča je trdno zidana in oskrbovana. Novost zame je bila, da ima dve kuhinji. Eno ima na razpolago osikrbenica, kjer kuha za bogatejše in komodnejše turiste. Druga pa je v prostoru za skupno ležišče in se je poslužujejo res pravi alpinisti. Plačajo le prenočnino dva franka in pol (20 Dim) in pristojbino za drva en frank. Ker je tudi nekaj posode na razpolago, si lahko sami kaj skuhamo. Nas je bilo petnajst in smo si celo drva sami prinesli iz doline.

Drugega dne zjutraj smo se napotili na težko željeno turo. Spustili smo se s sedla na lednik Pers k. po njem polagoma navzgor. Ker je slučajno pred nami že šla ena skupina, smo imeli gaz že napravljeno in smo se zato lahko brezskrbni pomikali naprej. Čim bolj se vzpenjaš, tem večje in širše razpoke ti zijajo nasproti. Dospeli smo do mesta (X), kjer smo morali smučke odložiti, si navezati dereze, sebe pa na vrvi. Bilo nas je pet partij po trije na eni vrvi. Mene je doletela »čast«, da sem nosil še eno rezervno vrvo. Počasi in previdno smo prodirali naprej in srečno dospeli ob eni popoldne na vrh. Imeli smo tudi srečo v vremenu. Veliki petek je bil topel in sončen dan. Toda tudi lepo vreme ti ne prizanesa v trpljenju. Sonce me je v obraz tako ožgalo, da sem imel ustnice vse opekle. Sicer sem se mazal z mažo ultrazeozonom, toda ni nič pomagalo. V takih primerih je najbolje zaščititi obraz z belo masko. Zadovoljni smo se vrnili do naših smučk, s katerih smo sneli kože in potem odbrzeli v nepreglednih smukih preko lednika v dolino. Ker so se bližali prazniki, je posetilo Diavolezzo mnogo smučarjev in je bila smučka pot preko lednika že napravljena. Brezskrbno smo drveli po raztopljenem firnu. Zvečer smo bili doma.

Drugega dne v soboto so z drugimi določili, da pomagam v kuhinji. Rezal sem tokrat »špeh« in cvrl mast in tudi pomival lonce. Ta služba mi je prišla kot nalašč, da sem se vsaj deloma odpočil od prejšnjih naporov.

Na Veliko noč se je vodstvo naših tur inenilo, da naskoči najvišji vrh Bernine (4050 m). Priporočljivo je, da na težavno, pred vsem zimsko turo ne gre nikdar mnogo ljudi skupaj, največ šest po trije na eni vrvi. V primeru kakega težjega prehoda mora prva partija biti zelo oprezna in prodirati zelo počasi naprej. Zato morajo ostale partije čakati, kar je v hudem mrazu zelo neprijetno. Zaradi tega čakanja ujame turiste večkrat noč in prodiranje v temni noči preko lednika dovede večkrat do nesreč. Nekaj sličnega se je tudi nam zgodilo na eni izmed poznejših tur. Vodstvo je določilo, da gre samo šest ljudi in to najboljši. Zato sem izpadel iz kombinacije, češ da nisem dovolj siguran v smučanju na vrvi. Vendar je bila to le pretveza. Saj sem pri poznejših turah mnogo smučal na vrvi. Uvidel sem, da ima vodstvo prav in

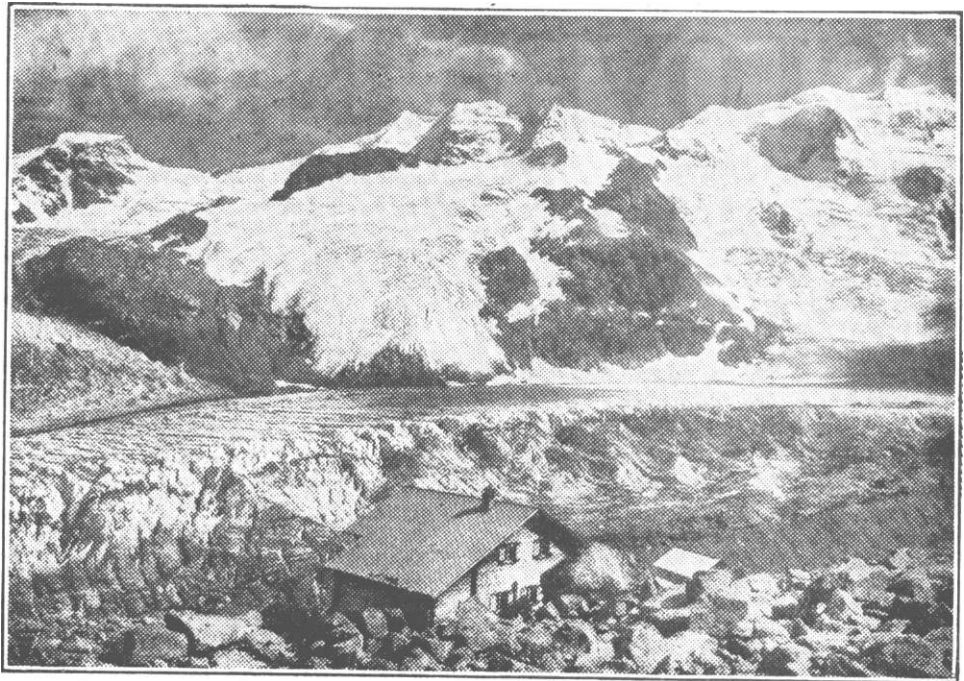
nisem se hotel vsiljevati, dasiravmo mi je bilo težko, da ne bom užival »sladkih naporov«.

Na velikonočni ponedeljek se je torej šestorica napotila na najlepšo turo, toda »k sreči« ee je nebo v teku dneva pooblačilo in pričelo je snežiti. Morali so se vrniti sredi pota. Občutil sem neko zadovoljstvo nad pokvarjeno turo, kajti težko bi prenašal zmagoslavni povratek »Bernincev«.

Istega dne je vsa ostala družba napravila izlet iz zimskega območja Miorteratscha v pomladno sončno dolino Valtellino v obmejno Italijo. Preko 2330 m visokega prelaza Bernine smo se spustili z električno železnico v Tirano, ki je komaj 450 m nad morjem. Natrgali smo si mačič in žafranov ter se vrnili zvečer v naš zimski svet. Tudi v torek ni bik na programu nobena večja tura, ker je snežilo. Zato sem mahnil sam s smučkami v tri ure oddaljeni St. Moritz. Mislil sem, da bom našel v svetovno znanem zimovališču in letovišču vse polno gostov, toda vsi večji hoteli so imeli zapahnjena okna. Kriza, kriza.

Za nadaljnje dneve so določili spet težje ture v sosedni dolinici »Rose-gtal«. Preko nekih vratc pod Piz Morteratschen naj bi se povzpeli na Piz Tschierva in v istoimenski koči prenočili, nato pa na Piz Corvatsch, visok 3458 m. Tudi za to turo so določili samo šest ljudi. Imel sem pa srečo, da sem prišel zraven. Odšli smo v sredo zjutraj po ledniku Morteratschu navzgor do kočice Boval na višini 2450 m. Tu smo se nekoliko odpočili in potem do strmih vratc. Planinci imenujejo take prehode škrbine. Zaradi strmine smo sneli smučke in se navezali na vrvi. Niti najmanj nismo mislili, da nam bodo strma vratca povzročila toliko muke. Prišli smo namreč v zelo globok pršič in ker je bilo pobočje zelo strmo, okrog 60 stopinj nagnjenosti, smo bili s sprednjo stranjo mestoma do pasu v snegu. Rinili smo naprej kakor merjasci po blatu in smo zmrzili in trudni prispeli na vrh šele ob petih popoldne. Mislil sem, da je muk konec, toda onstran vratc se je pričela druga faza.

Navezali smo zopet smučke in se spustili na lednik Tschierva. Po njemu navzgor smo mislili dospeti na vrh, toda pod vrhom nas je objel snežni vihar in morali smo ta načrt opustiti. Poleg tega pa se je že bližala noč. Ko smo se na drugi strani vrha spuščali po Roseškem ledniku proti koči na Tschierva, je bilo že temno. Le počasi in s skrajno previdnostjo smo se pomikali navzdol. Pri tem se je zelo odlikoval naš mladi vodja Mendiue. Kar naenkrat začujemo klice na pomoč od prve partije: »Mendiue v razipoki«. Odbrzeli smo kolikor hitro se je dalo do prve partije in videli smo kako vlečeta druga dva tovariša napeto vrvo nazaj. V temni noči je Mendiue

Lednik MORTERATSCH, PIZ PALÛ in BELLAVISXA!

Btepil neprevidno na snežni most, K se mu je udri pod nogami, saun pa zdrknil v globino 7 m s smučkami in težkim nahrbtnikom vred. Takoj smo preiskali teren in ugotovili, da tudi ostala tovariša ne stojita na trdni podlagi, vendar je bil ostanek podrttega mostu še dovolj trden, da je oba •in nas same še držal. K sreči je Mendijs • razpoki ostal nepoškodovan in sano se sporazumeli z glasnimi klici. Videti ga misjno mogli. Edem tovarišev od naše partije je talkoj skočil k onima, ki sta držala ubogega Mendiusa na vrvi, vodja naše druge partije, tovariš Scherenberg se je siplazil po trebuhu do razpoke, jar pa sem Schereniberga držal zavarovanega na vrvi Tehnični vodja reševanja je bil Scherenberg. Po en in pol urnem naporu smo končno le spravili nesrečneža iz nevarnega položaja. Glavna krivda pri vsem tem je bila temna noč. Nato smo se s podvojeno previdnostjo pomikali naprej in ab eni popolnoči dospeli pol mrtvi v kočo. Vsi smo bili tako zmučeni, da nas je pri zlekamju prijemal krč v ude. Tudi če sem zazehal, me je prijel krč v spodnjo čeljust. Ni čuda, saj smo bili petnajst ur neprestano na nogah. Sli smo spat in vstali šele opoldne. Ker je snežilo, smo odsmučali v dolino in domov. Tako se je končala naša poslednja tura v peklu Piz Paliia.

Ko sem zmrzoval v tistem nevarnem položaju, sem si nehote očitak »Ali je tega tebi treba, mar bi doma ostal«. Toda ko ~~sem~~ bil že v dolina .!» sam se na na

osvojeno Bemino, so se me polastile spet etare želje in pri odhodu sem ji zaaiicak «Берокка, на скорajšnje s-videmje».

H. Freytags

ТЈИТРИ лтвхгвп...пимтэд

ČLOVEK IN DOM

Počitnice na balkonu

Naša naloga je, da spremenimo balkon v res udoben kotiček našega stanovanja. Letos si marsikdo ne bo mogel privoščiti oddiha kje zunaj kakor druga leta. Zato bomo letos potovali na domači balkon in to potovanje je treba prav tako resno in preudarno pripraviti kakor izlet r.a. morje.

Od trenutka, ko se začnemo pripravljati na potovanje, smo za znance in prijatelje prav za prav že odpotovali. Ta utvara je zelo važna, zakaj le tako bo imela ta reč za nas in za druge resen videz, le na ta način pridemo do potrebnega pddiha.

Balkonsko ograjo, ki je od lani zarjavela in preperela, je treba prebarvati s temnim okrom ali z listnato zeleno barvo. Stene balkona prebarvamo za nekaj odtenkov svetleje. Pozabiti ne smerno tudi zabojčkov s eveticami. Lepa barva in lepo cvetje je neobhodno potrebno. Po stenah obesimo v stopničasti razporeditvi nekaj zelenih pločevinastih regalov z ovijalkami in kaktejami. Mrzla kamenita tla pokrijemo s preprogo iz basta — toliko se za potovanje že žrtvuje.

Na oddihu seveda ne smejo manjkati knjige. Da jih imamo zmerom nekaj pri roki, si naredimo iz manjšega zaboja, ki ga s hrapavim papirjem lepo odrgnemo in nekajkrat prepleskamo knjižno polico in jo opremimo z ličnim zagrinjalcem.

Zdaj se pa lahko odpravimo na potovanje. Glavno je notranja pripravljenost, da bomo program tudi res temeljito izvedli. Če kdo pozvoni na vratih: Nas ni doma, smo odpotovali! Zjutraj si privoščimo na novi preprogi, na kateri se lahko tudi leži, pol ure telovadbe, potem pa nekaj urne hoje sem ter tja, med tem pa popijemo kozarec slatine ali tudi navarlna m^zle vode. Sledi zaitrk v kopalni obleki. Komaj je ta del programa odpravljen, se že počutimo neverjetno sveže. Sonce še ne pripeka preveč, zato je zdaj čas za čitanie. Ko se vzpne sonce nekoliko više in se nas jame lotevati utrujenost, pa se pripravimo za sončenje. Za take sončne kopeli ie nainripravnejši ležalni stol z opora za noge. Ta ne sme manjkati na našem balkonu. Popoldne mora biti spet namenjeno čitanju in ničemer drugemu. Morda se včasih ozremo na delovno vrvenje pod seboi, ali to nas ne sme omajali v trdnem sklepu, da se ves čas balkonskih počitnic ne pritaknemo dela.

Ali ste dovolj elastični in imate zadosti fantazije, da se uživite v tako namišljeno počitniško potovanje? Ali ste v stanu zdržati štirinajst dni? Pomislite, kako bridko sta potrebni oddiha in kako lahko si ga privoščite brez nadležnega pripravljanja kovčegov, brez utrudljive vožnje tja še bolj pa nazaj. Če se ravnate po gornjih nasvetih,

boste na koncu pritrđili, da vas balkonske počitnice prav tako okrepe kakor izlet ua morje ali v planine.

Električni kontakt v vsako sobo

V svesti si, da je telesno šibek, je začel človek s svojim jakim duhom zasužnjevatl prirodne sile. Dandanašnji bi se mu zdelo, da je strašno klavarno bitje, če bi moral z neoboroženim očesom opazovati vsemirje, namestu s stokrat povečujočimi teleskopi, če bi imel mesto parnega kladiva in orjaških, stotisočotonskih hidravličnih stiskalnic samo lastne pesti za obdelovanje materiala. Brez moči bi bil nasproti nevšečnostim vsakdanjega življenja, če ne bi nen^homa čutil krog sebe voljno silo elektrike, ki jo lahko črpa iz komaj vidnih virov na stenah. Ti viri so zatični kontaktu. Kakor je Mojzes iz skale priklical vodo, tako lahko človek iz vseh kotičkov, ki ga stiskajo v vsakdanjem življenju, priklleče na pomoč to čudovito prirodno silo. Če nima v bližini električnih kontaktov, se mu zdi, da je v puščavi. Romulu in Rernu je poslala božja previdnost volkuljo, da ju je s svojim mlekom rešila pogina, ker sta bila poslana ustanoviti Rim in začeti klasični stari vek. Človeka pa doje elektrarne s skrivnostnim električnim fluidom. Venomer blagoslavljam elektriko, ki mi je kot toplota v grelni blazini in 'kot žarika vročina električnega sonca pregnala vojni revmatizem. Blagoslavljam jo, ker mi omogoča razsvetliti vsak kotiček stanovanja in vrta, kjerkoli in kadarkoli se mi zdi teman. Pijem na nje zdravje, kadar mi v poletni vročini žejnemu pripravi v hladilni omari krepčilno, hladno pijačo... Vesel sem, da se nisem branil stroškov za napravo električnih kontaktov po vseh kotičkih svojega stanovanja, zakaj z njimi sem si pridobil najzvestejšo prijateljico, ki mi lajša življenje. A. J.

¥ 1 1 S * * • W O T S

B P » i P O T O V A N " 7 A

Demantna polja Južne Afrike

Neki poseben čar je v zgodovini vseh znamenitih diamantov. In takih istorij je prav za prav zelo mnogo. Vsak razmeroma neznaten kamenček ima že svojo povest. Poznavalci znamenitih rudnikov diamantov v Južni Afriki vedo, da se skoraj krog vsakega pridobljenega kamenčka plete zgodba, ki ja tako zanimiva, da se da vedno iznova pripovedovati. Rudniki v okolici Pretorije nudijo obilico takega gradiva. Pretorija je zdaj domovina nešteti bogatih in tudi duhovitih ljudi z vsega sveta, ki so seveda umeli preskrbeti, da ima ta

kraj res nekaj lepote in privlačnosti za vsakogar, ki se tudi le krajši čas mudi tukaj.

Obisk v Pretoriji pa še bolj podneti v tebi zanimanje za tiste iskrece kosce ogljika, ki so mnogim predmet vsega hrepenenja. Samo v nekatere jame se moraš spustiti, pa vidiš, kako globoko je treba kopati, da se pride do dragega kamenja. »Duhoviti« stroji in nešteti pripomočki so, bili izumljeni, da se olajša delo. Grmade diamantov so bile že izkopane in še ni konec dragocenosti. Vsa tržišča se tako spretno nadzorujejo, da ni nikoli nikjer preveč blaga, ki bi tlačilo cene.

V znamenitem Kimberlyu se sicer še najdejo vredni diamanti, ali najlepši kamni se dobivajo zdaj blizu Pretorije. Največji rudnik je tu »Premier«, ki slovi po svojih modrikastobelih kamnih. Od 1896 so nakopali tu že nad štirideset milijonov karatov diamantov, v vrednosti ca. 150 milijonov dolarjev. Z roko in stroji se koplje modra glina, iz katere se potem, ko se

je na soncu posušila in razkrojila, strojno izbirajo diamanti.

So pa v Južni Afriki tudi aluvialni rudniki, po katerih leži drago kamenje v vrhnih plasteh, tako da je iskanje razmeroma preprosto. Dostikrat leže diamanti tako plitvo, da dobesedno hodiš po njih. So pa to večinoma majhni kamenčki, ki tehtajo večinoma le po en karat. Veliki kamni se najdejo le v velikih globinah.

Izbiranje kamnov v aluvialnih rudnikih je precej slično izpiranju zlata. Po nahajališčih nabrana mešanica prsti in kamenja se izpira v velikih loncih in po dveh ali treh premenah vode, se vsedejo težji dragi kamenčki na dno, nakar jih je treba le že prebrati pa so godni za prodajo.

Diamantni rudniki pa so v Južni Afriki menda res edina zanimivost, ki je vredna ogleda. Pokrajina je enolična, puščavska, brez vsakega zelenja. Rudarji stanujejo v hišicah iz valovite pločevine, ki je tu vobče gradbeni material za večino pomembnih in nepomembnih poslopij. Celo veletrgovine z diamanti poslujejo v pločevinastih barakah, da ti niti na misel ne pridejo milijonske vrednosti, ki so tu doma.

Kontrola diamantnih tržišč je tako prebrisano izvedena, da gospodarske spremembe skoraj ne morejo vplivati na cene. Kadar bi se utegnili ponujati preveč blaga, se pa naglo proizvodnjo nekoliko zavre, dokler močnejše povpraševanje iznova ne okrepi cen.

Netopirji — prenašalci stekline

Iz najnovejšega poročila »Législative Council of Trinidad« je razvidno, da je v razdobju 1929—1931 umrlo v južnem Trinidadu 20 ljudi na neki bolezni, ki je dolgo ni bilo moči diagnosticirati. Zdaj je dr. Hurst z »Lister Instituta« dognal, da povzročja bolezni neki doslej neznan bacil stekline. Zadnji primer pasje stekline so pa imeli na Trinidadu 1914, tako da psi kot prenašalci ne morejo priti v poštev. Z več razlogov so začeli sumiti, da utegnejo biti prenašalci bolezni netopirji in bakteriolog dr. Paman je res kmalu našel v možganih neke vrste dnevnega netopirja virus pasje stekline. Domneva se, da se je moral kateri netopirjev, ki spadajo med krvose, na kakršenkoli način inficirati pri steklem psu in da se je na ta način razširila steklina med netopirji. Na novem redišču so se pa povzročitelji preobrazili. Kako se izvrši infekcija od netopirja na človeka, doslej rü še zanesljivo dognano. Vsekako ie pa možnost infekcije zelo velika, ker ie Trinidadil pravo gnezdiščo vsakovrstnih netopirjev.

ZNAMKE PRI POVEDUPE7Û

Znamka kriva vojne?

Dominikanska republika jo bila v pogledu politike že od nekdanj jako vroča dežela Zapadne Indije. Vlada republike je 1900 spravila v promet znamko, na kateri je

4m>im>ff fi frBüf i 1

bil narisano zemljevid tega otoka z jasno začrtano mejo med dominikanskim ozemljem in republiko Haiti. Toda cela reč se je videla tako, kakor da je Haiti le brezpomemben privesek dominikanske države, dočim je v resnici baš obratno: Haitiju pripadata dve tretjini otoka in le ostalo je dominikanska posest. Prebivalci Haitija iz gneva nad to nesramno potvorbo niso štedili z dokazi sovražnosti do svojih sosedov in skoraj bi bilo prišlo zaradi tega do vojne med sosedoma. V zadnjem trenutku pa se je vse uredilo brez krvoprelitja. Bakrorezec, ki je svojevotjno zarisal napačno mejo, se je moral javno opravičiti, dominikanska vlada je pa znamko nemudoma vzeLa iz prometa.

H

Niemcovieeva obramba

Igrano v V. kolu mojstrskega turnirja v Londonu

Beji: Flokr

1. d 2—d 4
2. c2_c4
3. Sbl—c3
4. Ddl—c2
5. Sgl—f3
6. a2—a3
7. Dc2 : c3
8. b2_b4

Črni: Milner Bairj;

- Sg8—f6
- e7—e6
- Lf8—b4
- Sb8—06
- d 7—d6
- Lb4 : c3-t
- 0—0
- e6—e5

Čni se je najbrže skesal, da se je odločil za »curiško« obrambo in je zato za hitrejši razvoj žrtvoval kmeta.

9. d4 : e5	ScS V e3
10. S8 e5	de : ©5
11. Dc3 y ©5	Tf8—e8
12. De5 b2	SfS e4
13. Lcl_i4t	Lczt—b

Po 13. potezi za belega nikakor ni lahko najti pravilno nadaljevanje. Najboljše se zdi 13. De7. Beli bi potem smel igrati 14. e3 zaradi gol, 15 : Lg3, h5. Po 13. g3 bi mogla Sd6, grozeča De4 in S : c4 preprečiti rošado, ali zopet pridobiti kmeta.

14. £2—£3 g7—g5

S tem le omogoča belemu napade.

15. Lf4—e1	Se4_d0
16. Db2—c3	f7_f6
17. Lcl—b2	Kg8—g7
18. 0—0—0	Dd8 e7
19. e2_e4	Lf8 g6
20. e4—c5	Sd6_f7
21. Tdl_d7!!	—

Lepa dn korektna igra.

21. _____ D©7 : d7.

Izsiljeno: 13. _____ De6 14. Lc4! DcG,

15. b5

22. Dc3 : f6+	Kg7_h6
23. Df 6—g7+	Kh6—h5
24. g2_g4+	Kh5—h4
25. Lb2—d4	se vda

Tudi z žrtvovanjem kraljice je mogoče zadržati mat le za eno potezo.

Forain: DEKLE (študija)

treba priznati, da učinkuje moda na ženski svet čisto drugače. Sijajni uradni kroji in pestre uniforme, v katerih nastopa moški, so stanovske noše. Ni jim namen, da bi vabile in zavajale, temveč izražale častitost stanu. V nasprotju z nestanovitnostjo ženske mode imajo tendenco do vztrajnosti in sličijo tako starim narodnim nošam, ki jih je smatrati za »okame-nele« mode. Tudi meščansko oblačilo moža se že dolgo ne spreminja mnogo. Pestro prazjno obleko prejšnjega stoletja je izrinila nevtralna črnina, ki se nosi po soglašujočem urezu. Ta dejstva so v čudni opreki s prilikami v živalskem svetu, kjer se samec odraža večinoma s posebnimi telesnimi znaki v obliki in barvi, ki naj čutno vplivajo na samico.

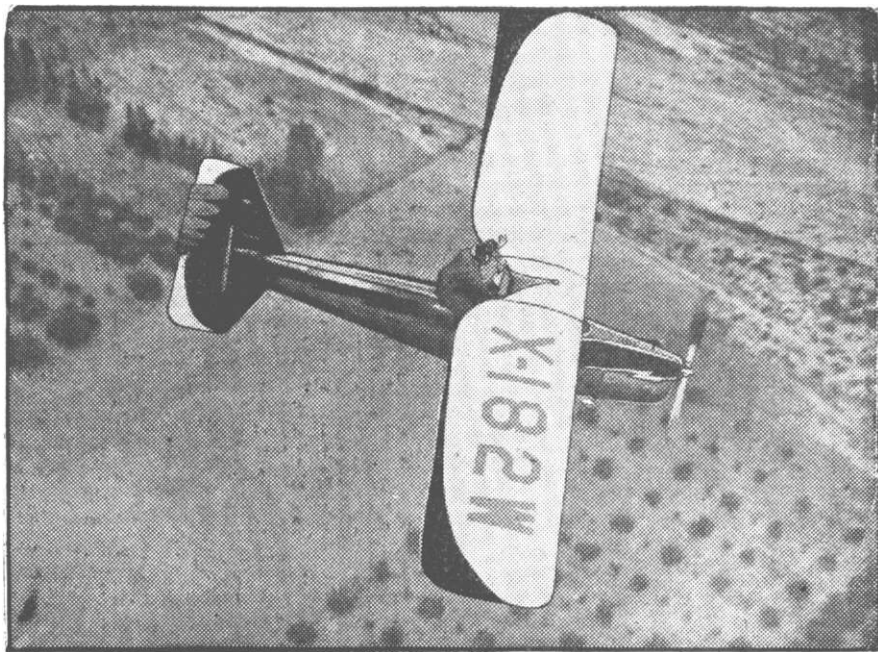
Tudi noša, katere konservativno potezo nasproti enodnevnim stvarom bežnega časovnega okusa smo že poudarili, lahko postane prehodno sipišna last narodov, o čemer nam govore baskovske čepice, ruske srajce, japonski kimoni itd., ki jih modna prosekija iz njihovega zatišja spravlja v jarko svetlobo velikega sveta. Modne posebnosti preteklih dob na novo zažirve, če tu pa tam odpove domišljija, ki ustvarja nove kombinacije. Stuartovski ovratniki so postali spet modemi, klobuk

s trakovi, ki so ga nosile romantične pastirice, je zmagal še enkrat v 20. stoletju.

Vsaka modna oblika si pribori življenjsko pravo, čim se je postavilo zanjo nekaj žensk, ki hočejo prvačiti v masi svojih vrstnic. Sele potem dobi moda uniformirajoč značaj, ker le malokatera se ji more zoperstaviti. V trenutku njenega najvišjega razmaha pa se nje moč mahoma zlomi — moda umre, ker si je pridobila preveč pristašev, ki se ne morejo razlikovati drug od drugega. In njeno mesto zavzame nova in oda.

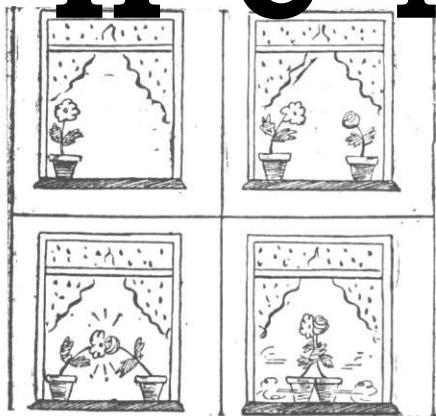
— 333 —

Pojasnilo in popravek; V članku »Gregorčič in Aškerc« (v zadnji številki) se je primerila na str. 593 pri tehničnem delu v tiskarni neprijetna zamenjava pri sliki zadnjega Gregorčičevega stanovanja v Gorici. Pravilno mora biti pod eliko »Gregorčičeva razglednica Vrhovniku« in ne Aškercu. Nadalje mora biti najprvo slika, pod njo začetek Gregorčičevega rokopa: »Velečastni prijatelj!« in na koncu pomotoma zgoraj tiskani vrsti z Gregorčičevim podpisom. — Na str. 612 čitaj konec rubrike šah pravilno: ...s podobnimi variantami. Izboljšanje konstrukcije ali tako zvano potovanje duš? Presoj o tem prepuščamo našim čitateljem.

LETALO, KI SE SAMO KRMARI

HUMOR

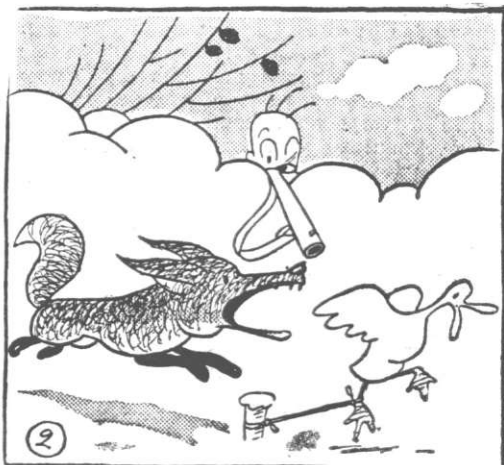
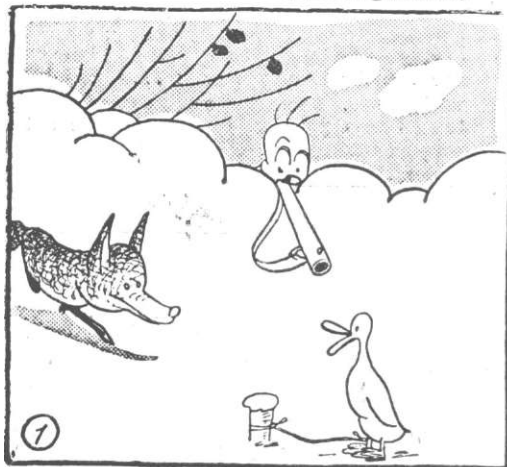
Pomlad na oknu.

(»Söndagsnisse«)

V času gospodarske krize: tuba zobnega čistila.

(»Söndagsnisse«)

COPYRIGHT RJB BOK CHERNOBYL